

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΚΩΝ/ΝΟΣ Κ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ
Βουλευτής Ν. Ηρακλείου – ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ηράκλειο, 17/04/2005

Ο τουρισμός, μετά από μία 30ετή ανάπτυξη, έχει καθιερωθεί για την Ελλάδα ως η βαριά της βιομηχανία και αποτελεί έναν από τους δύο βασικούς πυλώνες, με τον έτερο να είναι η ναυτιλία, που στηρίζουν την δοκιμαζόμενη τα τελευταία χρόνια ελληνική οικονομία.

Το ελληνικό επιχειρηματικό δαιμόνιο βρήκε στον τομέα του Τουρισμού πεδίο εύφορο για να αναπτύξει τις αναμφισβήτητες, ιδιαίτερες ικανότητές του. Η ιδιωτική πρωτοβουλία ανέδειξε σπουδαία επιτεύγματα... Μεγάλες και πολυτελείς ξενοδοχειακές μονάδες που δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από τις αντίστοιχες του εξωτερικού και υψηλό επίπεδο παρεχομένων υπηρεσιών συνιστούν παράγοντες τέτοιους που προσέδωσαν στη χώρα μας ένα υψηλό status στο διεθνές τουριστικό στερέωμα και στην παγκόσμια τουριστική «αγορά».

Και για την Κρήτη μας, ειδικότερα, ο Τουρισμός αποτέλεσε βασικό παράγοντα ανάπτυξης και οικονομικής ευημερίας, με αποτέλεσμα το νησί μας, όχι απλώς να έχει το μικρότερο ποσοστό ανεργίας σε όλη

τη χώρα, αλλά και να αποτελεί, ταυτόχρονα, σημαντικό πόλο εσωτερικής μετανάστευσης.

Δυστυχώς, όμως, η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν αρκεί πλέον. Οι ελλείψεις, οι παραλείψεις και η αλλοπρόσαλλη πολιτική που ακολουθούσαν στον τομέα του Τουρισμού οι προηγούμενες κυβερνήσεις οδήγησαν τον ελληνικό τουρισμό σε κάθετη πτώση τα έτη 2000 - 2005.

Στα 35 χρόνια που υπηρέτησα πιστά τον Τουρισμό κατάφερα να συνάγω κάποια σημαντικά συμπεράσματα που καταδεικνύουν τα αίτια αυτής της πτώσης του τουρισμού.

Παρά την ανυπολόγιστη συνδρομή του τουρισμού στην αύξηση του εθνικού Α.Ε.Π. και του κατά κεφαλήν εισοδήματος, το επίσημο κράτος προ 2004 δεν πίστεψε πραγματικά σε αυτόν. Ήταν πάντοτε απόν. Θεωρούσε την επιτυχία του τουρισμού αυτονόητη και δεδομένη, ως μάννα εξ ουρανού.

Ο τουρισμός, όμως δεν είναι αυτονόητος. Ο ανταγωνισμός έχει αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια. Νέες χώρες εισήλθαν δυναμικά στον χώρο του τουρισμού και βλέπουμε σήμερα για παράδειγμα την Κροατία να έχει καταφέρει μέσα σε 10 μόλις χρόνια να προσελκύει 10 εκατομμύρια τουρίστες ετησίως! Να μην αναφερθώ δε στη δυναμική που έχει αναπτύξει η Τουρκία αλλά και λοιπές χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

Εμείς τι κάναμε γι' αυτό; Πώς αντιμετώπισε το ελληνικό κράτος τις νέες προκλήσεις; Πλήρης απραξία, προχειρότητα και αυτοσχεδιασμός !

Άνθρωποι άσχετοι με τον χώρο στελέχωναν τις αρμόδιες υπηρεσίες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Δεν μπορώ να ξεχάσω όταν κατά τη δεκαετία του '80 και '90 οργάνωνα στη Γερμανία εκδηλώσεις με τη συμμετοχή του Ε.Ο.Τ. και στο τέλος μίας τέτοιας εκδήλωσης να έρχεται ο Διευθυντής του γραφείου του Ε.Ο.Τ. και να μου ζητεί να του καλύψω εγώ τα έξοδα της συμμετοχής του Οργανισμού, διότι η αρμόδια υπηρεσία δεν είχε εγκρίνει τη σχετική δαπάνη !!!!

Επίσης, δε θα ξεχάσω ότι ζητούσα διάφορα διαφημιστικά έντυπα από τον ΕΟΤ της Γερμανίας για να τα μοιράσω στο Προγράμφορστέλουγκ των συνεργατών μου τουριστικών πρακτόρων (φεραλστάλτερ) και ο ΕΟΤ αντί να μου δίνει διαφημιστικό υλικό για την Ελλάδα, αφού δεν είχε, μου έδινε κάποιες μπροσούρες που είχε τυπώσει η Τράπεζα της Ελλάδος και τις μοίραζε στον ελληνικό λαό για να μπορέσει να κατανοήσει το ευρώ.

Επίσης, θα πρέπει να τονίσω ότι όσο καιρό ασχολούμαι με τον τουρισμό οι Γενικοί Γραμματείς του ΕΟΤ άλλαζαν κάθε έξι μήνες. Και δυστυχώς, αν θέλει κανείς να κάνει μια ουσιαστική προσπάθεια στον τομέα του τουρισμού και να δουλέψει με γνώμονα την τουριστική ανάπτυξη, δε μπορεί να το κάνει αυτό αν δεν εξασφαλίσει συνέχεια και συνοχή στην πολιτική και στις πρακτικές του. Διότι, τι

συνέχεια μπορεί να έχει η χάραξη και εφαρμογή μίας πολιτικής, όταν μέχρι να ενημερωθεί κάποιος Γ.Γ. απεπέμπετο για να διοριστεί κάποιος άλλος; Από αυτήν, λοιπόν, την άποψη δε μπορώ παρά να πω ότι διαφωνώ και με τη σημερινή κυβέρνηση που από την ημέρα που ίδρυσε το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης έχει αλλάξει 4 υπουργούς.

Ας μη γίνει λόγος, δε, για διεθνή προβολή και διαφήμιση, έννοιες ξένες και άγνωστες μέχρι προσφάτως.

Με αυτές τις ενδεικτικές απλώς επισημάνσεις μπορείτε να αντιληφθείτε γιατί ο τουρισμός μας κατακύλησε από το +4% αύξηση κατ' έτος σε τρομακτική μείωση σε 3 χρόνια, κατά τα έτη 2000 – 2004.

Και ασφαλώς, δεν φταίνε μόνο οι εγγενείς αδυναμίες της καθ' εαυτήν τουριστικής πολιτικής, αλλά και η γενικότερη ελλειμματική πολιτική του κράτους στον τομέα των υποδομών. Ειδικά η Κρήτη μας έχει τεράστιο έλλειμμα υποδομών και σίγουρα θα χρειαστούν πολλά κοινοτικά πλαίσια στήριξης για να καλυφθούν οι ελλείψεις αυτές σε υποδομές. Υποδομές που άπτονται άμεσα του τουρισμού.

Όπως είπα στην αρχή έχουμε υπέροχα και πάρα πολύ καλά 5 και 4 αστέρων καθώς και άριστα 3 αστέρων ξενοδοχεία και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην Κρήτη εντός του ξενοδοχείου μπορώ να πω ότι είναι τέλειες και δεν έχουν να ζηλέψουν σε τίποτα τα αντίστοιχα ξενοδοχεία των ανταγωνιστριών χωρών. Όμως, ο εκτός ξενοδοχείων

χώρος είναι πολλάκις απαράδεκτος. Θερμοκήπια με πλαστικά να κρέμονται, σκουπίδια πεταμένα παντού, δρόμοι μη φωτιζόμενοι τη νύχτα κλπ.

Όμως, τουρισμός δεν είναι μόνο τα ξενοδοχεία, είναι και άλλοι παράμετροι, στους οποίους θα αναφερθώ εν συνεχεία και στους οποίους υστερούμε. Και είναι φανερό ότι η Κρήτη, ενώ ξεχειλίζει από φυσικές ομορφιές, ενώ διαθέτει τα πλέον σύγχρονα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ενώ έχει επιχειρηματίες δραστήριους και δημιουργικούς αλλά και λαό φιλόξενο, φιλότιμο και ανοιχτόκαρδο, εν τούτοις στερείται βασικών υποδομών λόγω της ανυπαρξίας πολιτικού σχεδιασμού κατά την προηγούμενη 20ετία.

Καταρχάς, όλοι γνωρίζουμε το τεράστιο ενεργειακό πρόβλημα που είχε η Κρήτη. Όλοι έχουμε έλθει αντιμέτωποι με ένα black-out σε περίοδο υψηλής τουριστικής κίνησης. Αυτό, για έναν τουρίστα που έρχεται να ξοδέψει ένα σεβαστό ποσό για να απολαύσει τα κάλλη της Κρήτης μας είναι τουλάχιστον πρωτόγνωρο και αδιανόητο. Ευτυχώς, με τη βοήθεια του νυν προέδρου της Βουλής και πρώην υπουργού Ανάπτυξης κ. Σιούφα το πρόβλημα του ενεργειακού ελλείμματος στην Κρήτη λύθηκε, δυστυχώς όμως μεσοπρόθεσμα. Θέλω να πιστεύω ότι με την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών στην Κρήτη κατά το προσεχές μέλλον, αλλά και με την εγκατάσταση της μονάδας παραγωγής ρεύματος στον Κορακιά στα σύνορα Ηρακλείου – Ρεθύμνου θα λυθεί το ενεργειακό πρόβλημα της Κρήτης και για το απώτερο μέλλον.

Άλλη παράμετρος που ταλαιπωρεί την τουριστική Κρήτη είναι το τεράστιο πρόβλημα της ελλιπούς αποκομιδής και διαχείρισης των απορριμμάτων και ο καθημερινός βιασμός του περιβάλλοντος καθώς βέβαια και το πρόβλημα της τεράστιας έλλειψης βιολογικών καθαρισμών των υγρών αποβλήτων . Βλέπει κανείς παντού γύρω του πεταμένα σκουπίδια και πλαστικά, μπουκάλια, κουτιά αναψυκτικών, χαρτιά, μπάζα και χρησιμοποιημένα ελαστικά, ενώ πάρα πολλά είναι και τα παλιά θερμοκήπια των οποίων τα πλαστικά και τα νάυλον κρέμονται ρεταλιασμένα. Εικόνες απαράδεκτες για έναν τουριστικό προορισμό τέτοιας φήμης, όπως η Κρήτη.

Εδώ πρέπει να τονίσω, ότι υπάρχει φοβερό έλλειμμα περιβαλλοντικής παιδείας και περιβαλλοντικής συνείδησης στην Ελλάδα και αντιλαμβάνεστε τι σοκ παθαίνει ο περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένος Γερμανός και γενικά ο κεντρο – Ευρωπαίος αντικρίζοντας την απαράδεκτη κατάσταση που επικρατεί στην Κρήτη σχετικά με το βιασμό και τη ρύπανση του περιβάλλοντος. Οι δε ΟΤΑ και ειδικά των τουριστικών περιοχών πρέπει να τονίσω, ότι δεν είναι άμοιροι ευθυνών σχετικά με τη διαχείριση των απορριμμάτων και τον καθημερινό βιασμό του περιβάλλοντος.

Εδώ, βέβαια, θα πρέπει να κάνουμε την αυτοκριτική μας γιατί δυστυχώς πρέπει πρώτα εμείς οι γηγενείς κάτοικοι του νησιού ως πολίτες να σεβόμαστε το φυσικό περιβάλλον και να μην καταντούμε τα ρέματα και τις άκρες του νομαρχιακού οδικού δικτύου σε σκουπιδότοπους και χωματερές. Ωστόσο, οφείλω να τονίσω ότι

σχεδόν όλα τα ξενοδοχεία από 3 αστέρια και πάνω προνοούν, κατασκευάζουν και διαθέτουν δικούς τους βιολογικούς καθαρισμούς.

Τρίτο πρόβλημα υποδομών που ταλαιπωρεί την τουριστική Κρήτη είναι το πεπαλαιωμένο και επικίνδυνο οδικό δίκτυο του νησιού. Πώς θα απολαύσει ο τουρίστας τις ανυπέρβλητες φυσικές ομορφιές της Κρήτης μας, οδηγώντας ένα ενοικιαζόμενο αυτοκίνητο ή μηχανάκι σε δρόμους επικίνδυνους με πολλά ατυχήματα και δυστυχήματα κάθε χρόνο; Πού να εστιάσει ο έρμος ο τουρίστας την προσοχή του; Στη φυσική ομορφιά της Κρήτης, στα βουνά και στα φαράγγια ή στους δρόμους για να μη βρεθεί ο ίδιος σε κανένα φαράγγι;

Τέταρτο πρόβλημα υποδομών στην Κρήτη και αυτό δεν είναι άλλο από την έλλειψη κάθετης σήμανσης του επαρχιακού και εθνικού οδικού δικτύου. Πραγματικά και σας προτρέπω να το δοκιμάσετε, θα είναι μεγάλο κατόρθωμα για έναν τουρίστα να ξεκινήσει από την ανατολή με σκοπό να πάει στη δύση και να καταφέρει να μη βρεθεί στο νότο. Διότι, με την κάθετη σήμανση που αυτή τη στιγμή διαθέτει η Κρήτη, είναι πιο εύκολο να χαθείς παρά να φτάσεις στον προορισμό σου.

Πρέπει εδώ να τονίσω ότι προς τιμήν της, η Νομάρχης κ. Σχοιναράκη αντιδρώντας στις χρόνιες διαμαρτυρίες μου, μου διεμήνυσε ότι υπάρχουν στα ταμεία της Νομαρχίας από παλιές καταβολές και για το σκοπό αυτό, δηλαδή της κάθετης σήμανσης χρήματα της τάξεως του 1,5 εκ. € και ότι αν μπορούσε να εξασφαλιστεί ακόμη 1,5 εκ € θα αναλάμβανε να τελειώσει την κάθετη σήμανση του επαρχιακού και

εθνικού δικτύου του νομού Ηρακλείου. Προς τιμήν του, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Σουφλιάς, μόλις του ανέπτυξα το θέμα, χορήγησε το 1,5 εκ. € και ελπίζω ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα να έχει λυθεί το πρόβλημα της κάθετου σήμανσης του επαρχιακού και εθνικού οδικού δικτύου του νομού Ηρακλείου.

Αλλά, βέβαια, δεν περιμένει κανείς ξένος να αντιμετωπίσει το χάλι των δρόμων μας για να σχηματίσει άσχημη εντύπωση. Το πρώτο πράγμα που βλέπει με το που πατά το πόδι του στο νησί και η τελευταία του εντύπωση όταν φεύγει είναι ο Κρατικός Αερολιμένας Ηρακλείου Νίκος Καζαντζάκης ! Το κατ' επίφασιν «Διεθνές» αεροδρόμιο, με προδιαγραφές επαρχιακού αεροδρομίου τρίτης κατηγορίας. Ένα αεροδρόμιο που είναι πρώτο τη τάξει στην Ελλάδα σε αφίξεις πτήσεων charter και δεύτερο σε αριθμό μετακινούμενων επιβατών !

Και όμως, αυτό το αεροδρόμιο είναι επιεικώς απαράδεκτο, ανεπαρκέστατο. Όλοι σας γνωρίζετε ότι κατά τους μήνες αιχμής ο συνωστισμός, η ταλαιπωρία, το μπάχαλο είναι απερίγραπτα. Έχω κάνει αμέτρητα διαβήματα για τον ΚΑΗ προς πάσα κατεύθυνση από πολύ παλιά. Μέχρι και στον πρώην Πρωθυπουργό τον κ. Σιμήτη είχα απευθύνει ανοικτή επιστολή χωρίς όμως να πάρω απάντηση.

Το πρόβλημα του ΚΑΗ είναι το κτιριακό έλλειμμα, η έλλειψη χώρου στάθμευσης των αεροσκαφών κατά την ωριαία παραμονή τους στο αεροδρόμιο (turn around). Έτσι με την έλλειψη χώρου στάθμευσης είναι αδύνατη και η αύξηση των slots, δηλαδή η ταυτόχρονη

παραμονή και εξυπηρέτηση περισσότερων αεροσκαφών στον αερολιμένα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ενώ υπάρχει ζήτηση το αεροδρόμιο να μη δύναται να την εξυπηρετήσει και να είναι υποχρεωμένο να αρνείται την άφιξη περισσότερων αεροσκαφών.

Φοβερό, επίσης, έλλειμμα υπάρχει στο χώρο στάθμευσης των τουριστικών πούλμαν και των ταξί. Και θα πρέπει όλα αυτά να αντιμετωπιστούν πάραυτα διότι έστω και προσωρινά είναι αντιμετωπίσιμα, εάν θέλουμε να ανακουφίσουμε από την ταλαιπωρία την πελατεία μας αλλά και να την αυξήσουμε, έως ότου μεταφερθούμε στο νέο αεροδρόμιο Καστελλίου το 2014.

Δυστυχώς πλέον δεν αρκεί μόνον ο ήλιος, η θάλασσα και τα φυσικά κάλλη, η πολιτιστική κληρονομιά μας και τα υπέροχα κατά τα άλλα ξενοδοχεία μας και αυτό πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε το συντομότερο δυνατόν. Ο ανταγωνισμός είναι πλέον τεράστιος και αδυσώπητος. Οι τουριστικοί επιχειρηματίες χρειάζονται τη συμπαράσταση και την αρωγή του κράτους. Να τους δώσει δηλαδή το κράτος όπλα για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τον αδυσώπητο αυτό ανταγωνισμό. Ένα από αυτά θα ήταν και η επαναφορά του 2% άνευ δικαιολογητικών.

Από αυτήν την άποψη είναι, πιστεύω, παρήγορο και ιδιαίτερα ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η Νέα Δημοκρατία έδειξε και δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον Τουρισμό αναγνωρίζοντας την τεράστια σημασία του και τη συμβολή του στην ανάπτυξη της χώρας.

Η ανασύσταση του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, η αναδιοργάνωση και αναβάθμιση του Ε.Ο.Τ., η παροχή αυξημένων κινήτρων για επένδυση στον τουρισμό μέσω των νέων Αναπτυξιακών Νόμων, ο σχεδιασμός και η εκπόνηση νέου, ολοκληρωμένου σχεδίου διαφημιστικής προβολής της Ελλάδος στο εξωτερικό είναι πρωτοβουλίες που δείχνουν ότι κάτι πάει να αλλάξει προς το καλύτερο για τον ελληνικό τουρισμό.

Πρέπει, στο σημείο αυτό να τονίσω ότι εμείς οι Κρήτες έχουμε προσφέρει τα μέγιστα στον ελληνικό τουρισμό, όπως προσφέρουμε ετησίως στην αύξηση του εγχώριου Α.Ε.Π. το διπλάσιο κατά μέσο όρο σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας. Και η Κρήτη μας γενικότερα έχει την τύχη να διαθέτει όλους εκείνους τους παράγοντες και τις προϋποθέσεις, ώστε με σωστό πολιτικό σχεδιασμό από την ηγεσία του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης να επιτύχει, άμεσα, ραγδαία αύξηση του τουριστικού προϊόντος.

Έτσι, λοιπόν, πρέπει καταρχάς να αξιοποιηθεί το Πανεπιστήμιο και μέσω αυτού να αναπτύξουμε την τουριστική παιδεία, να επενδύσουμε δηλαδή στην τουριστική γνώση, το know-how. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε και να δούμε τον τουρισμό ως «εξαγωγίμο» προϊόν. Να μην αρκούμαστε μόνο στην προσέλκυση τουριστών, αλλά παράλληλα να αναπτύξουμε το τουριστικό know-how, ώστε αφ' ενός να το εκμεταλλευτούμε εμείς οι ίδιοι για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και αφ' ετέρου να εξάγουμε την πείρα μας, την τεχνογνωσία μας στο εξωτερικό.

Σε αυτό το ίδιο πλαίσιο της συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να δημιουργηθούν και τμήματα μετεκπαίδευσης όσων ασχολούνται χρόνια με τον τουρισμό, από τον τελευταίο υπάλληλο μέχρι το ανώτερο στέλεχος. Εφ' όσον τον χειμώνα δεν εργάζονται και λαμβάνουν επίδομα ανεργίας, θα μπορούσαν ταυτόχρονα να ενημερώνονται για τις σύγχρονες ανάγκες και τις τάσεις του τουριστικού προϊόντος παγκοσμίως ώστε να βελτιώνουν έτσι τη συμπεριφορά τους, την εμφάνισή τους κλπ.

Η Κρήτη μας μπορεί να προσφέρει πολλά στον τουρίστα που επιθυμεί να την επισκεφθεί, πέρα από τη θάλασσα, τον ήλιο και τον γαλανό ουρανό... Δεν τής λείπει τίποτε. Και γι' αυτό θα πρέπει να προβάλλεται ως ενιαίος τουριστικός προορισμός. Προορισμός όπου κανείς μπορεί να γνωρίσει την πλούσια και υγιεινή κουζίνα της, γιατί ας μην ξεχνάμε πως η μεσογειακή κουζίνα, που τα τελευταία χρόνια είναι «της μόδας» στις δυτικές χώρες ως πρότυπο υγιεινής διατροφής, είναι ουσιαστικά η κρητική κουζίνα.

Προορισμός για φυσιολάτρεις και βοτανολόγους, οι οποίοι θα απολαύσουν την χλωρίδα της με τα 1.500 διαφορετικά είδη φυτών, εκ των οποίων τα 150 φύονται μόνο στην Κρήτη, είναι δηλαδή ενδημικά.

Προορισμός για λάτρεις της ιστορίας και του πολιτισμού καθώς η Κρήτη φέρει πάνω της πάνω από 4.000 χρόνια ιστορίας, λαμπρού πολιτισμού, σπουδαίων αγώνων για την ελευθερία και είναι γενέτειρα

μεγάλων προσωπικοτήτων των τεχνών, των γραμμάτων, των επιστημών και της πολιτικής.

Μονάχα έτσι θα μπορέσει η Κρήτη να εδραιωθεί έτι περαιτέρω ως τουριστικός προορισμός επί 12μήνου βάσεως.

Τελειώνοντας θέλω να πω ότι ο τουρισμός πέρα από ζήτημα υποδομών και προσφοράς υπηρεσιών είναι και θέμα συμπεριφοράς και αντίληψης. Αν εμείς, οι κάτοικοι του νησιού και όλοι όσοι ασχολούνται με τον τουρισμό δεν αποκτήσουμε τουριστική συνείδηση και αν δεν πάψουμε να βλέπουμε τους πελάτες μας ως μέσο εύκολου και γρήγορου πλουτισμού, αλλά μονάχα ως πελάτες, τότε σίγουρα κάποια στιγμή θα χάσουμε τελείως αυτήν την χρυσοτόκο όρνιθα που μας έστειλε ο Θεός και λέγεται τουρισμός.

Και τα λέω όλα αυτά διότι επί σειρά ετών ο Έλληνας προσπαθούσε και προσπαθεί να αρπάξει όσο πιο πολλά χρήματα μπορεί από τον τουρίστα, αδιαφορώντας αν με τον τρόπο αυτό τον κάνει να μην θέλει να επισκεφτεί ξανά την Ελλάδα, την Κρήτη. Και ακόμη και σήμερα όλη αυτή η αισχροκέρδεια που βλέπουμε στις τουριστικές περιοχές, με τον καφέ να έχει τιμή διπλάσια από ότι σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και το φαγητό να είναι πανάκριβο στα περισσότερα τουριστικά εστιατόρια, μας δείχνει ότι έχουμε ακόμη μεγάλη απόσταση να διανύσουμε έως ότου καταλάβουμε ότι ο τουρισμός πρέπει να είναι μια υγιής επιχειρηματική δραστηριότητα, κατά την οποία ο πελάτης μας πρέπει να ανταμείβεται σε επίπεδο

ποιότητας για την επιλογή του να έρθει στη χώρα μας, αλλά και να μας συστήσει σε άλλους, αλλά και να μας επιλέξει και ο ίδιος ξανά.

Αν καταφέρουμε να αλλάξουμε αυτήν την αντίληψη, τότε πραγματικά πιστεύω θα έχουμε κάνει το πιο σημαντικό βήμα από όλα τα άλλα που χρειάζονται να γίνουν στη χώρα μας για μια υγιή και προσοδοφόρα τουριστική βιομηχανία.